

Žemberová, Viera

Jubileum ukrajinistu Michala Romana

Opera Slavica. 2010, vol. 20, iss. 3, pp. 46-48

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116824>

Access Date: 12. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

a konce běsovských sil v Rusku ještě nezazpívali. K této hořké pravdě přišel před smrtí. Dostojevský tedy uviděl počátky a perspektivy, jejichž následky Šukšin analyzuje.

Už řadu let je v centru vědeckých zájmů profesora Mikuláška hermeneutika, teorie interpretace uměleckého textu. Ve svých pracích a vystoupeních na konferencích nejdnou s politováním konstatoval, že literární věda ve svých exaktně-racionálních a teoretických úvahách dost často ztrácí duchovní parametr („духоведческий размер“) umělecké tvorby. Profesor Mikulášek zdůvodňuje potřebu návratu k pramenům moudrosti, k filozofickým názorům otevírajícím cestu k hermeneutice, kterou nelze omezit jen na pojmové, racionální kategorie. Zvláště v atmosféře dehumanizace a atrofie duchovního života je důležité hledat smysl bytí na „cestách ducha“ ve vrcholných dílech jak ruské, tak světové literatury, která k procesu humanizace života přispívají. Profesor Mikulášek je přesvědčen, že humanistická hermeneutika se musí stát metodologickým fundamentem umění interpretace.

V tomto kontextu není náhodou, že v centru vědecké pozornosti našeho jubilanta je také mýtus jako poetický a duchovní model bytí a vědomí. Znovuzrození mýtu s jeho duchovní energií spojuje pan profesor jednak s katastrofickým stavem světa a rovněž s odklonem literatury od racionalismu směrem ke snaze poznat věčnost, pravdu a tajemství bytí.

Pan profesor měl hodně žáků a žaček. Mám tu čest být jednou z nich. Jeho rady a předané zkušenosti nebyly marné. Ačkoli někteří z nás se třeba odklonili od cesty svého učitele. To je přirozené. Každý jde svou cestou. Sám M. Mikulášek psal, že stejně jako proces poznání je otevřen, tak i umění interpretace je otevřené a vyznačuje se dynamickou „synergií různorodých přístupů a aspektů“. Přesto máme společné cíle. Jde o to, ujasnit si myšlenková východiska. I když doménou mé vědecké činnosti je v poslední době oblast genologie, i zde hledám styčné body s filologickou hermeneutikou, takže různými cestami hledáme interpretační, duchovní střed díla.

„Má léta jsou mým bohatstvím“ – výstižně řekl básník. K významnému životnímu jubileu přejeme panu profesorovi Mikuláškovi hodně inspirace, tvůrčího elánu a do dalších let jen samé příjemné a radostné zážitky.

Galina Binová

Jubileum ukrajinistu Michala Romana

Dňa 1. novembra roku 2010 si slavistická a zvláště ukrajinistická akademická a kultúrna obec na Slovensku, v Čechách a na Ukrajině pripomenie 80. narodeniny univerzitného profesora PhDr. Michala Romana, CSc., ktorý roky svojej pedagogickej a výskumnej práce spojil s východným Slovenskom, s Univerzitou Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a jej filozofickou fakultou v Prešove aj s Prešovskou univerzitou a od deväťdesiatych rokov s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Biografické heslá pri mene Michala Romana (1. november 1930 Kobylnice) vymedzujú jeho výskumný profil „literárny kritik a historik, prekladateľ“, čomu však predchádzajú roky odbornej prípravy na tento post v ukrajinskej literárnej vede. Jubilant, profesor PhDr. Michal Roman, CSc., po ukončení vysokoškolských štúdií na Kyjevskej univerzite Tarasa Ševčenka sa zapojil do tímu akademických funkcionárov na východe Slovenska a stál pri organizačnom i odbornom profilovaní odboru ukrajinistika od päťdesiatych rokov ako jej iniciátor a výskumník i kultúrny glosátor.

Profilovať odborne a výskumne ukrajinistiku v Československu znamenalo nadviazať na dejiny odboru, ale aj aktívne spolupracovať so zanietencami tohto slavistického odboru v Čechách, zvlášť v pražskom akademickom a kultúrnom prostredí a na literárnovedných a lingvistických pracoviskách Slovenskej akadémie vied.

Špecifika ukrajinistiky v Československu spočívala nielen v tom, že išlo o významnú súčasť slavistického výskumu, ale i v tom, že na východnom Slovensku sa výrazne od národného obrodzenia kultúrne, etnicky i vzťahovo identifikuje okolo skupiny vzdelancov, ktorí organizujú etnický, vzdelávací, duchovný a kultúrny život ako systém pre ukrajinské obyvateľstvo, ktoré rozličnými politicko-geografickými pohybmi sa po roku 1945 stáva súčasťou Československej republiky.

Ukrajinistika ako odboru a ukrajinská kultúra i spoločenstvo v Československu majú po druhej svetovej vojne podporu na svoj rozvoj, vydávajú sa denníky, rešpektovaný časopis Dukľa, v rámci Slovenského pedagogického nakladateľstva vzniká jazykovo profilované oddelenie na vydávanie študijnej, náučnej a umeleckej literatúry, do povedomia odbornej verejnosti sa dostalo ukrajinské profesionálne divadlo a po svete známy súbor šíriaci ukrajinský folklór. A tak je len prirodzené, že ukrajinská inteligencia kultivuje vo svojom jazyku a zo svojho kultúrneho prostredia výskum spoločenských vied a popularizuje svoje tvorivé osobnosti, ktoré v jazyku etnika ponúkajú poéziu, prózu, drámu, prekladajú do ukrajinčiny a z ukrajinčiny tie hodnoty, ktorými rozširujú svoju zakorenenosť medzi modernými národmi kontinentu. Pri týchto aktivitách a tými možnosťami, ktoré profesor PhDr. Michal Roman, CSc., mal vo svojom odbore a na spoločenskom poste, po celé roky stojí a nie raz podstatne usmerňuje výskum a profiláciu študijného odboru ukrajinistika, ale aj ukrajinskej kultúry, medziodborové slavistické štúdiá a sleduje aj vyhaňovanie sa svojich vysokoškolských kolegov – ukrajinistov na univerzite.

Samostatnou kapitolou s užitočnými výsledkami pre slavistiku ostávajú jeho kontakty a publikačné výstupy v zakarpatskom a ukrajinskom akademickom prostredí. Svoj výskum Michal Roman sústredil na monografické profily výrazných autorských osobností pôsobiacich na východnom Slovensku, *Fedor Lazorik. Život a dielo* (1974), *Život a tvorba Fedora Ivanča* (1976), pripravil práce koncipované ako pohľady na vývin ukrajinskej literatúry *Cesty literatúry Ukrajincom v Československu po roku 1945* (1979), *Literatúra a čas* (1986) a *Literárne portréty ukrajinských spisovateľov Československa* (1990). Do slavistického medziliterárneho a užšie areálového výskumu patria monograficky koncipované sondy *Slovenské preklady z ruskej sovietskej literatúry v rokoch 1920–1940* (1970) a *Z dejín slovensko-ukrajinských literárnych stykov* (1974) či *Úvahy o romantizme* (2005). Práca vysokoškolského pedagóga ho nasmerovala na študijnú literatúru odboru *Vybrané kapitoly z literárnej kritiky* (1983), *Ukrajinská literatúra 11.–18. storočia* (1998), *Dejiny a kultúra Ukrajiny* (1999), *Ukrajinská literatúra 19. storočia* (1999), *Realie Ukrajiny* (2002), kultúrny „bedeker“ pre cudzincov *Ukrajina* (2003). Odklonom od literárnovedných záujmov sa stala historicky koncipovaná práca *Hladomor na Ukrajine v rokoch 1932–1933* (2008), ktorou sa zapojil svojim poznaním autentického materiálu a osobným pohľadom na dejinný a spoločenský kontext Ukrajiny po tom, čo sa zverejnili výstupy spontánneho záujmu predovšetkým príležitostných historikov o výklad zložitých pohybov v krajine v 20. storočí.

Popri zostavovaní výberov z tvorby ukrajinských autorov na východnom Slovensku *Ráno pod Karpatami* (1983), popri publikovaní materiálov v odborných zborníkoch a popri časopiseckom publikovaní, zavážia v odbornej verejnosti jubilatove preklady takých

odborných publikácií, ktoré sa venujú vývinu ukrajinskej literatúry na ukrajinských akademických a vysokoškolských pracoviskách, teda jeho kolegov z odboru.

Tvorivé roky a výsledky práce, štúdia, organizovania, funkcionárskeho pôsobenia a odovzdávania vedomostí študentom aj kolegom sprevádzajú univerzitného profesora PhDr. Michala Romana, CSc., v deň jeho jubilea a dávajú mu podnetné poslanie do budúcných rokov.

Viera Žemberová

Zemřel profesor Peter Henry († 9. 6. 2010)

Poprvé jsem se s ním setkala r. 1984 na turgeněvské konferenci v Debrecenu. Byla jsem velmi ráda, že o čtyři roky později přijel na konferenci pořádanou Ústavem slovanských literatur ke stoletému jubileu prof. Franka Wollmana. Tehdy u nás přednášel o impresionismu v ruské literatuře (*Litteraria Humanitas*, II, 1993). Jeho příspěvek se týkal A. P. Čechova a především Vsevoloda Garšina, o němž napsal rozsáhlou monografii *A Hamlet of his Time* (Oxford 1983), recenzovanou u nás Vladimírem Kostřicou. Garšin byl celoživotní láskou prof. Henryho, završenou vydáním třísvazkového sborníku s mezinárodní účastí *Vsevolod Garshin at the turn of the century*, (Oxford 2000; rec. *Slavica Litteraria* X 4, 2001). Tato publikace byla vysoce ceněna tiskem a přinesla mu i dvojí ocenění. R. 2001 byl jmenován čestným profesorem Moskevské státní univerzity a o rok později čestným doktorem univerzity v ukrajinském Doněcku.

Peter Henry se narodil a vyrůstal v Německu. Tehdy užíval jména Hans Peter Zuntz. Po nástupu fašismu, když byl jako židovský chlapec vystaven ponižujícímu chování svých někdejších kamarádů, emigroval s matkou do Anglie. Zde vystudoval slavistiku, přijal nové jméno a začal působit v oboru slavistiky. V letech 1975–1984 byl vedoucím Katedry slovanských jazyků a literatur na univerzitě v Glasgow. Od té doby až do r. 1991 pracoval na stejném ústavu v oblasti výzkumu. Na podzim r. 1990 zde uspořádal velkou mezinárodní konferenci o skotsko-slovanských vztazích, jíž jsem měla možnost se zúčastnit a poznat tak práce Charlese Renniho Mackintoshe z autopsie. Z iniciativy prof. Henryho vznikl r. 1983 v Glasgow nový slavistický časopis *Scottish Slavonic Review*, v němž se stal výkonným redaktorem. O prvních třinácti ročnících jsem měla možnost psát a poznat tak profil tehdejší britské slavistiky (*Slavia* 60, 1991). Potěšilo mne, že vedle dominantního zájmu o ruskou literaturu zde byla věnována také pozornost literatuře české, především autorům z politických důvodů opomíjeným.

Léta své emeritury prof. Henry strávil ve svém oxfordském domku s malou zahrádkou, za jejíž estetické řešení získal pamětní plaketu. Redakční práci na třísvazkovém vydání garšinovského sborníku věnoval takovou péči, že mne pozval ke korekci českých materiálů, jež sem zařadil.

V profesoru Henrym odešel vynikající znalec ruské literatury, nadaný citem pro jemné valéry takových mistrů slova, jakými byli Turgeněv či Čechov, badatel duševně blízký autorům lehce zranitelným jako Vsevolod Garšin.

Danuše Kšicová